

УДК. 159.99

ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ САМОСВІДОМОСТІ СПЕЦІАЛІСТА В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

Кульчицька І.П., Гнатюк Н.Л., Львівський державний університет безпеки життєдіяльності, Гуманітарний факультет, напрям підготовки «Практична психологія»

Куций О.А., кандидат психологічних наук, доцент кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності, доцент

Багато психологів в своїх дослідженнях розглядають питання про структуру самосвідомості та вважають, що структура самосвідомості складається з наступних компонентів: моральний і етичний; усвідомлення себе як суб'єкта діяльності; усвідомлення і оцінка своїх психічних особливостей і властивостей; усвідомлення різних відносин; усвідомлення себе в тимчасовому зв'язку, в розвитку. Учені виділяють функціональні і структурні компоненти професійної самосвідомості: когнітивний, такий, що реалізується в самопізнанні; мотиваційний, такий, що реалізується в самоактуалізації; емоційний, такий, що реалізується в саморозумінні; операційний, що реалізується в саморегуляції [2].

На відміну від самосвідомості в цілому, професійна самосвідомість є більш специфічною за своїм змістом. Професійна самосвідомість прямо пов'язана з усвідомленням людиною себе в професійній діяльності.

У структурі професійної самосвідомості, як і самосвідомість в цілому, є усвідомлення і оцінка відносин. Включення людини на тривалий термін до складу референтної групи обумовлює розвиток цих відносин. Саме у цих умовах формується відношення людини до самого себе як до фахівця, відношення до колег по професії, відношення до своєї професійної діяльності і відношення інших до себе [1].

Компонентом самосвідомості є у свідомлення себе як суб'єкта професійної діяльності, що означає усвідомлення своєї відповідальності і своєї ролі в постановці завдань, у формуванні цілей. Не менш важливим є і усвідомлення своєї індивідуальності у виконанні діяльності. Один з важливих механізмів формування професійної Я-концепції є професійна ідентифікація. У проблемі ідентифікації важливий навіть не той факт, до якої соціальної (або професійної) групи належить людина об'єктивно, але з якою групою він ототожнює себе, або прагне ототожнювати.

Кожна професія містить різноманітні якості та властивості, які не обхідні для успішного виконання діяльності та, які є індивідуальні для різних видів професій.

Професійну самосвідомість відображає розвиток людини по таких ознаках як зростання професійної майстерності, просування по службі, підвищення авторитету, зміцнення соціального статусу.

Отже, професійну самосвідомість працівника у певний час професійного становлення можливо подати у вигляді моделі-гіпотези (рис.1)

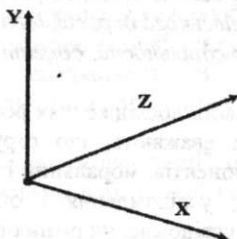

Рис. 1. Модель-гіпотеза ситуативної професійної самосвідомості

Далі подається описання кожної шкали моделі та причини її включення саме у фахівців, що діють особливих умовах:

– X – усвідомлення та засвоєння професійної моралі та моральності, усвідомлення і оцінка професійних відносин. Адже він повинен приступати до своєї роботи з відчуттям відповідальності за постраждалого, а також якісно надати йому допомогу.

– Y – усвідомлення себе як суб'єкта професійної діяльності. Він має себе вдосконалювати в усіх сферах цієї професії, щоб підніматися вгору по кар'єрних сходах і досягнути вершини майстерності.

– Z – усвідомлення психічних якостей, особливостей особи. Спеціаліст має правильно володіти своїми емоціями, щоб адекватно реагувати на події які відбуваються навколо.

Таким чином отримано 8 типів професійного самоусвідомлення, аналіз яких за шкалами дав змогу назвати їх наступним чином:

1. Адекватне професійне самоусвідомлення.
2. Афіліативно-альтруїстичне професійне самоусвідомлення.
3. Демонстрація професійного самоусвідомлення.
4. Соціально-персоналістське професійне самоусвідомлення без усвідомлення професійно важливих якостей.
5. Практично спрямоване професійне самоусвідомлення.
6. Стале професійне самоусвідомлення (що не розвивається).

7. Егоїстично-ступорне професійне самоусвідомлення.

8. Неадекватне професійне самоусвідомлення (дезадаптація та деструктивна професійна поведінка).

До утвореної моделі-гіпотези не включено виділений та розглянутий наступний чинник: усвідомлення власного розвитку в тимчасовому зв'язку. Він розвиває професійну самосвідомість по таких ознаках як зростання професійної майстерності, просування по службі, підвищення авторитету, зміцнення соціального статусу. Це є чинником, що накладає свій відбиток на професійну самосвідомість людини через призму професійного досвіду. Він може, навіть при самому сприятливому попередньому прогнозі становлення та розвитку професійної самосвідомості, привести до протилежного результату.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абрамова Г. С. Введение в практическую психологию [Текст] / Г. С. Абрамова ; МПА. – М., 1995. – 260 с.
2. Артемьева Е. Ю., Вяткин Ю. Г. Психосемантические методы описания профессий / Е. Ю. Артемьева, Ю. Г. Вяткин // Вопросы психологии. – 1986. – № 3. – С. 127 – 133.
3. Бодалев А. А. Психолого-педагогические проблемы формирования личности / А. А. Бодалев // Личность и общение: Изб. психологические труды ; МПА. – М., 1995. – 328 с.

УДК 159.954:796.011

ПРОЯВ ТВОРЧОСТІ В ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СПОРТСМЕНІВ

*Курило А.Ю., Львівський державний університет безпеки
життєдіяльності, Гуманітарний факультет, напрям підготовки
«Практична психологія»*

*Брочковська Ю.Б., викладач кафедри практичної психології та педагогіки
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності*

Творчості як одному з найважливіших компонентів людської діяльності відводиться першорядна роль в різних соціально значущих сферах суспільного життя. До теперішнього часу чимало уваги приділено аналізу художньої, науково-технічної, інтелектуальної творчості, але майже не дослідженою є прояв творчості у діяльності спортсмена.

Будь-яка діяльність, фізична і розумова, може стати творчою діяльністю або творчістю. Здатність до творчості – головна властивість людини, яка відрізняє її від тварин. Бути творцем – головне покликання людини.